

Н. СКЛЯРОВА

**ВЗАЄМОДІЯ ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ
АЛЬТЕРНАТИВНОСТІ З ІНШИМИ ПОЛЬОВИМИ УТВОРЕННЯМИ
(НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)**

Моделювання функціонально-семантичних полів (ФСП) і сьогодні займає важливе місце в лінгвістиці. Такий підхід уможлиблює найповнішу характеристику всіх імовірних способів відтворення засобами тієї чи іншої мови певної семантики, а також дає змогу виявити міжмовні подібності та відмінності, оскільки функціонально-семантичне поле є універсальною підсистемою мови в цілому, конкретні репрезентанти якої втілюються в кожній мові. Пропонована стаття, підготована на матеріалі сучасної англійської мови, присвячена взаємодії функціонально-семантичного поля альтернативності (ФСПА) з іншими польовими утвореннями. Відповідно до поставленої мети окреслено такі завдання дослідження: коротка характеристика ФСП альтернативності в англійській мові, визначення альтернативної категоріальної ситуації (КС), виявлення типових КС, у яких основні конституенти ФСПА перебувають у синтагматичній взаємодії з одиницями плану вираження інших ФСП.

На сьогодні накопичено досить значний матеріал щодо вивчення ФСП у російській [1] і англійській мовах [2–10], а також досліджено польові утворення обох мов у зіставному аспекті [11–13]. Проте, розглядаючи функціонально-семантичні поля, дослідники не завжди приділяють достатню увагу взаємодії їхніх конституентів, хоча взаємодія як форма існування елементів мовної системи передбачає і необхідність застосування відповідних принципів пізнання.

Альтернативність як необхідність вибору між несумісними можливостями з огляду на різноманітні причини, що зумовлюють її виникнення, є категорією, яка відображає найістотніші, закономірні властивості реальної дійсності. Її інваріантне значення полягає у співвіднесенні декількох фактів на основі взаємовиключення вибору між ними. Інакше кажучи, — у вираженні альтернативних відношень. Охоплюючи всі сфери повсякдення, зазначена категорія виражається різними мовними засоба-

© СКЛЯРОВА Наталія Геннадіївна. Доктор філологічних наук. Доцент кафедри теорії і практики англійської мови факультету лінгвістики і словесності Інституту ФГОУ ВПО «Південний федеральний університет» (Ростов-на-Дону). 2009

ми: сполучники альтернативної семантики, лексеми із семою вибору в структурі свого значення, члени синтаксичної парадигми питальних речень, слова різних частин мови із середнім ступенем приблизності, речення зі сполучниками умови. Рівнозначний характер мовних одиниць, які беруть участь у відтворенні семантики альтернативності, дає можливість характеризувати їх як функціонально-семантичне поле, що ґрунтується на однойменній семантичній категорії. План вираження ФСПА охоплює зазначені вище засоби, тоді як план його змісту утворює різновиди альтернативних відношень, які в результаті семантичної інтерпретації конститuentами семантичного поля альтернативності становлять основу мікроутворень у складі поля. Основними конститuentами ФСПА в англійській мові є складники конструкцій *or, either...or, if...or, whether...or*, сполучникові прислівники *else, otherwise*, що, як частини мови, позначають змістові відношення між одиницями, які пов'язують. Оформлюючи синтаксичні зв'язки між словами й реченнями, вони передають об'єктивні альтернативні відношення між явищами і ситуаціями реальної дійсності, позначуваними цими словами [5].

ФСПА не існує в мові ізольовано, а у взаємодії з іншими полями, яка реалізується в двох напрямках — парадигматичному і синтагматичному зв'язках. Парадигматичний аспект взаємодії полягає в тому, що завдяки семантичному синкретизму питальні речення, одиниці модальності припущення та синтаксичні конструкції із сполучниками умови не тільки є конститuentами ФСПІ інтеррогативності, модальності й умови, але й становлять план імпліцитного вираження ФСПА. Синтагматичний аспект взаємодії, зумовленої закономірностями спільної присутності мовних елементів у одному мовленнєвому ланцюгу, значно різноманітніший. Будь-яке

функціонально-семантичне поле взаємодіє насамперед із тими польовими утвореннями, які беруть участь у формуванні, збереженні й розвитку його властивостей як системи, оскільки функцію середовища щодо кожного ФСП виконують одиниці плану вираження інших полів [14, 15–16]. Так, ФСПА взаємодіє з полями, конститuentи яких виступають у ролі контекстуального оточення, що модифікує значення його сполучникових засобів для актуалізації альтернативних відношень, які становлять основу змісту досліджуваного поля, зокрема, поза об'єднуваними ними речами і властивостями. Цю характеристику відбивають мовні конструкції, де сполучники альтернативної семантики — основні конститuentи ФСПА — поєднують конститuentи інших польових утворень.

Взаємодія ФСПІ відбувається у зв'язаних категоріальних ситуаціях, що є типовими змістовими структурами, які ґрунтуються на певних функціонально-семантичних полях і становлять один із аспектів загальної денотативної ситуації, переданої висловлюванням, й співвіднесені з різними формальними засобами [15, 21]. З огляду на запропоноване тлумачення КС, а також на підставі інваріантного значення семантичної категорії альтернативності альтернативну категоріальну ситуацію можна визначити як **типову змістову структуру, що ґрунтується на однойменному полі й становить ту сторону загальної денотативної ситуації, переданої висловлюванням, яка пов'язана з вираженням альтернативних відношень між фактами або явищами об'єктивної дійсності.**

Розробляючи теорію категоріальних ситуацій, А.В. Бондарко запропонував декілька принципів їх класифікації. Так, залежно від наявності / відсутності вказівки на відношення позначуваної ситуації до ситуації мовлення та її учасників виділяють актуалізаційні КС, обов'язкові для будь-якого

висловлювання, і неактуалізаційні КС. Залежно від ступеня вираження синтагматичних відношень між семантичними елементами КС, співвіднесеними з дискретним формальним вираженням, розрізняють синтагматичні сильні і слабкі КС [15, 24–25]. Альтернативні категоріальні ситуації необхідно віднести до неактуалізаційного синтагматично сильного типу, оскільки, по-перше, вони не відображають відношення позначуваної ситуації до ситуації мовлення, а отже, не притаманні змісту будь-якого висловлювання; по-друге, семантичні компоненти альтернативних категоріальних ситуацій, а саме декілька фактів і відношення взаємовиключення між ними, характеризуються дискретним вираженням формальними засобами.

Отже, аналіз фактичного матеріалу свідчить про те, що в англійській мові компонентами сурядних конструкцій із сполучниковими конституентами ФСПА можуть бути конституенти низки полів, що відображені в категоріальних ситуаціях темпоральної, аспектуальної, станової, квантитативної, посесивної, персональної, преференційної, компаративної, стативної, модальної, цілеспрямованої, локативної, каузальної, умовної й допустової альтернативності. Детальніше схарактеризуємо кожен із зазначених типів КС. Описуючи їх, спиратимемося на моделі функціонально-семантичних полів англійської мови, які розробили Є.І. Беляєва, В.В. Безкровна, Т.Ю. Геєва, Л.І. Камініна, А.В. Ніколаєва, К.Н. Симонова, Є.А. Сичова, Ю.Н. Старикова, І.В. Тропінова, І.А. Черкас, Ю.Н. Черникова.

КС темпоральної альтернативності відображають взаємодію ФСПА і функціонально-семантичного поля темпоральності, яке становить сукупність різнорівневих мовних засобів, що слугують для часової характеристики дії. Сполучникові засоби альтернативної семантики здатні поєдну-

вати в мовленні конституенти *мікрополя абсолютної особової темпоральної локалізації*, що беруть участь у розміщенні дії чи події на особовій індивідуальній часовій осі з моментом мовлення як точкою відліку. Вони складаються з часових дієслівних форм у своїх основних значеннях, лексичних і синтаксичних одиниць, що відображають часову тріаду «теперішнє — минуле — майбутнє»:

(1) *Did you have it or do you have it even now?* (A. Perry).

(2) It could be *today or tomorrow* (I. Higgins).

Крім цього, сполучникові конституенти ФСПА інтегруються у висловлюванні з конституентами мікрополя відносної темпоральної локалізації, функція яких полягає в прямому або опосередкованому визначенні часової координати дії чи події на умовній загальноприйнятій часовій осі (календарна темпоральна локалізація) (3), а також її співвіднесенні з іншою дією, подією, узятими за точку відліку (загальна відносна темпоральна локалізація) (4):

(3) “When did you first meet Clyde Tomerlin Brattle?”

“In 1970, *around March or April*. I’m not exactly sure of the date” (T. Ross).

(4) I can’t tell you the size of the blade, for example, *whether the injury occurred before or after she was shot*, and what position she was in when she received the cut (P. Cornwell).

Нарешті, альтернативні відношення можуть виникнути між конституентами мікрополя *абсолютної особової темпоральної локалізації* і конституентами мікрополя *відносної темпоральної локалізації*, що виражають як календарну (5), так і загальну відносну часову оцінку (6):

(5) Tell him I’m prepared for a completely off-the-record exploratory meeting *either late tomorrow or early Tuesday* (T. Ross).

(6) Not one cent *now or when I’m dead* (A. Christie).

КС аспектуальної альтернативності відображають взаємодію ФСПА і *функціонально-семантичного поля аспектуальності*, план змісту якого вказує на характер перебігу й розподілу дії в часі, а центр утворює граматична категорія дієслівного виду. За допомогою сполучникових одиниць альтернативної семантики форми тривалого виду, що фіксують протяжність дії в часі взагалі чи в його обмеженому відрізку, протиставлені формам нетривалого виду без такої вказівки:

(7) She wore it in what Dill thought was called a pageboy bob, a style that... was making a comeback, or had made its comeback and was now on its way out again (T. Ross).

Такі категоріальні ситуації виникають також при протиставленні поєднань фазових дієслів, що позначають початок, продовження й кінець дії, і дієслів, які репрезентують поле аспектуальності на синтаксичному рівні:

(8) Did she give it up or go on doing the same? (J. Cheever).

КС станової альтернативності відображають взаємодію ФСПА і *функціонально-семантичного поля становості*, зміст якого полягає в таких характеристиках дії в її стосунку до суб'єкта і об'єкта: вихідно-суб'єктна чи вихідно-об'єктна орієнтація (мікрополя активності / пасивності), спонтанність (мікрополе інтертивності), а також злиття суб'єкта і об'єкта дії в одному учасникові (мікрополе реверсивності). Тут конституенти полів активності, пасивності й реверсивності можуть перебувати в альтернативних відношеннях, що проявляється або в опозиції граматично станових форм (9), або в опозиції дієслова в активній (10) чи пасивній (11) формі та його поєднанні зі зворотним займенником:

(9) Had he overdosed on some kind of narcotics or more likely had been overdosed? (A. Greely).

(10) Did he hypnotize you or you hypnotize yourself? (Baker's Dozen).

(11) A jack, like a knight, might represent someone who is perceived or perceives himself as a soldier, a defender, a champion (P. Cornwell).

Проте значно систематичніша взаємодія конституентів, які належать до одного мікрополя:

(12) He showered or bathed at least three times a day, but never felt clean (S. Sheldon).

(13) Standing on it, he wondered whether spies in Panama were shot or hanged (I. Le Carre).

КС квантитативної альтернативності відображають взаємодію ФСПА і *функціонально-семантичного поля квантитативності*, що охоплює різнорівневі мовні засоби, які передають кількісну оцінку предметів, явищ, ознак. Сполучникові засоби альтернативної семантики беруть участь у поєднанні кількісних чи порядкових числівників (14), лексем на позначення поняття величини, числа (15), які, належачи до *мікрополя множинності*, виражають точну кількісну характеристику:

(14) Then eight or nine young men joined us (L. Irvine).

(15) For the past year and a half I've been either a double or a triple agent of the down-home variety (T. Ross).

Крім конституентів одного мікроутворення ФСП квантитативності, конструкції альтернативної семантики можуть складатися з компонентів, що репрезентують *мікрополе одиничності* і *мікрополе множинності* як визначеної, так і невизначеної. Сполучники альтернативної семантики взаємодіють насамперед із граматичними формами однини і множини іменників, числівниками *one* і *two*, а також словами інших частин мови з кількісним значенням:

(16) The person — or persons — were much too clever for that (P. Cornwell).

(17) Beryl was getting only one or two calls a month (P. Cornwell).

(18) He took a step or two, lurching heavily (A. Christie).

(19) How many of them, she wants to ask, one or both? (M. Atwood).

КС посесивної альтернативності відображають взаємодію ФСПА і *функціонально-семантичного поля посесивності*, що ґрунтується на ідеї належності однієї субстанції іншій. Місце сурядних компонентів у конструкціях альтернативної семантики займають здебільшого іменники в родовому відмінку і/або присвійні займенники, вживані абсолютивно чи в конструкціях:

(20) Are you married to his sister or mine? (S. Sheldon).

(21) Only I couldn't remember whether the name in the envelope was supposed to be the murderer's or the victim's (M. Atwood).

Аналіз мовного матеріалу засвідчив, що альтернативним може бути кожен компонент посесивної ситуації, а саме: посесор (20, 21), об'єкт належності (22) і навіть характер належності (23):

(22) Had this girl a lover or a husband? (J. Chase).

(23) Is this yours, by any chance, Mr. Humie, sir, or did you just happen to have it in your hand? (I. Le Carre).

КС персональної альтернативності відображають взаємодію ФСПА і *функціонально-семантичного поля персональності*, що ґрунтується на категорії комунікативних ролей, яка характеризує учасників позначуваної ситуації стосовно учасників мовленнєвої ситуації. У таких категоріальних ситуаціях альтернативні відношення відбуваються переважно між членами парадигми особових займенників, іменниками, що позначають особу, і/або власними назвами, тобто тими мовними одиницями, які співвідносні з конкретизованою особою. Це спеціалізовані конституенти поля персональності, що не входять до складу

інших полів і тому найбільш однозначно репрезентують персональну альтернативність:

(24) There was a person, sir. I saw him. Or her, sir (E. McBain).

(25) Then it was either Harley or Sid, I don't remember which now, who said something like Sure, Clyde, we understand all right (T. Ross).

(26) And yet he wondered whether it was him or Elizabeth who needed the calm (R. Ludlum).

В альтернативних відношеннях із наведеними засобами можуть перебувати й інші конституенти поля персональності, зокрема неозначено-особові займенники, що, вказуючи на неідентифіковану особу (27) чи узагальнений клас осіб (28), входять до складу конституентів ФСП визначеності-невизначеності:

(27) Vessey must have talked, too. Or at least someone at the Smithsonian did (P. Cornwell).

(28) I'm afraid there was nothing I or anyone else could do (P. Cornwell).

КС преференційної альтернативності відображають взаємодію ФСПА і *функціонально-семантичного поля визначеності-невизначеності*, змістовий аспект якого вказує на те, чи референт відомий / невідомий комунікантам. Альтернативні відношення простежуємо між вказівними (29) і неозначено-особовими (30) займенниками, що є відповідно конституентами *мікрополя визначеності* і *мікрополя невизначеності*. Крім цього, в окремих випадках ФСП альтернативності взаємодіє з обома мікрополями ФСП визначеності-невизначеності, що проявляється в альтернативних відношеннях не тільки між периферійними (31), але й між ядерними конституентами ФСП визначеності-невизначеності — артиклевими словоформами іменників (32):

(29) ...we can not immediately do this or that (L. Irvine).

(30) Her name was Agnes and she was always making fun of *someone or something* (Modern English Short Stories).

(31) *Abby did not return that call or any of the others* I made during the next few weeks (P. Cornwell).

(32) Alfred Dreifus is *a case in point — or, perhaps, the case* (M. Hardwick).

КС компаративної альтернативності відображають взаємодію ФСПА і *функціонально-семантичного поля компаративності*, що охоплює мовні засоби, функція яких полягає у вираженні ступеня вияву якості, яка характеризує певний предмет або дію. У ролі сурядних компонентів у конструкціях альтернативної семантики виступають, по-перше, основні константи *мікрополя нерівності*, а саме: прикметники в ступені порівняння, за допомогою яких визначаємо вищий чи нижчий ступінь якості об'єкта порівняно з експліцитно чи імпліцитно вираженим еталоном (33); по-друге, основні константи *мікрополя рівності*, як-от: порівняльні звороти і підрядні порівняння, що беруть участь у визначенні ступеня реальної (34) чи ірреальної (35) схожості між об'єктом порівняння й еталоном:

(33) It was making people *bigger or smaller* according to whether they enhanced or threatened his existence (I. Le Carre).

(34) Sometimes I'll see a woman who sends out *dark, strong colours like navy or burgundy or red* (P. Cornwell).

(35) Marino looked *as if he hadn't been to bed or changed his clothes in a week* (P. Cornwell).

У деяких категоріальних ситуаціях компаративної альтернативності беруть участь константи обох мікроутворень аналізованого ФСП, зокрема прикметники в ступені порівняння і словосполучення, що виражають так звану неповну, приблизну рівність:

(36) And our length of sleeve, sir? *About so, or a trifle shorter?* (I. Le Carre).

КС стативної альтернативності відображають взаємодію ФСПА і *функціонально-семантичного поля стану*, яке охоплює низку різнорівневих одиниць, що виражають психічні, фізичні, розумові й інші фізичні стани суб'єкта у визначений момент часу. Компоненти конструкцій із сполучниками альтернативної семантики складаються з різних комбінацій таких конститuentів ФСП стану: слова-предикативи, дієприкметники II, прийменникові сполучення:

(37) I couldn't tell *if he was in a rage or on the verge of tears...* (P. Cornwell).

(38) But there was nothing, and he hardly knew *whether to be relieved or disappointed* (A. Christie).

(39) *Is he dead or alive?* (A. Christie).

(40) *Everybody was asleep or out or home* for the weekend and it was very, very quiet and depressing in the corridor (I. Salinger).

КС модальної альтернативності відображають взаємодію ФСПА і *функціонально-семантичного поля модальності*, поняттєва основа якого передбачає визначення відношення змісту висловлюваного до дійсності, а також суб'єктивну кваліфікацію повідомлюваного. Це ФСП складається з різноструктурних утворень, які перетинаються одне з одним і, об'єднуючись у макрополе нереальності, перебувають в опозиції до поля дійсності. Така опозиція наочно проявляється в конструкціях альтернативної семантики, де позицію одного із сурядних компонентів займають граматичні форми дійсного способу, що є конститuentами *мікрополя дійсності*. Вони протиставлені формам умовного способу — конститuentам *мікрополя ірреальності* (41), конструкціям із модальними дієсловами та їхніми еквівалентами — конститuentам *мікрополів необхідності* (42), *припущення* (43) й *імперативності* (44), а також дієсловам зі значенням інтенційності, можливості і т. д. — конститuentам *мікрополя потенційності* (45):

(41) It would appear that we had a miscarriage of justice here. Or we would have had, if we had gone any further (D. Steel).

(42) That's all she knows or needs to (I. Le Carre).

(43) We know the killer's got a strange body odor, or at least it seems likely he does (P. Cornwell).

(44) ...maybe a reporter has been getting into your data base, or has been getting someone else to get into it for him (P. Cornwell).

(45) She wanted to make it easy for him, she wanted to help him along with the illusion that nothing bad had happened to her or was going to happen (M. Atwood).

Разом із тим в альтернативних відношеннях можуть перебувати конститuentи, що належать до одного мікроутворення, наприклад до мікрополя імперативності (46), необхідності (47):

(46) Take it or wait for him (J. Cheever).

(47) I had to call him. Or maybe I shouldn't (P. Cornwell).

КС локативної альтернативності відображають взаємодію ФСПА і *функціонально-семантичного поля локативності*, змістову основу якого становить категоріальне значення просторової співвіднесеності предметів, явищ та їхніх властивостей. Основними виразниками цього значення виступають прийменниково-субстантивні словосполучення з іменниками просторової семантики або прислівники місця, що модифікують дієслова руху, розташування, а також інших семантичних груп. Альтернативність властива конститuentам мікрополя місцезоташування (48) і мікрополя переміщення (49), що здійснюють відповідно статичну й динамічну просторову локалізацію стосовно різних координат на горизонтальній і вертикальній площині:

(48) The men sat in their chairs, or on the edges of desks, or they stood near the grilled windows, or they leaned against filing cabinets (E. McBain).

(49) We can take you with us to Merauke, or put you on another island (L. Irvine).

Компонентами сурядних конструкцій альтернативної семантики виступають здебільшого не словосполучення, а лише ті їхні складники, що вказують на просторовий орієнтир (50, 51), на характер локалізації об'єкта стосовно орієнтира (52) або на траєкторію переміщення об'єкта щодо цього орієнтира (53). При цьому решта елементів вокативної ситуації може бути відображена як експліцитно, так й імпліцитно:

(50) Theoretically, the killer could spend his working hours in a darkroom or in a greenhouse or on a farm (P. Cornwell).

(51) He should have gone to Niagara or to Buffalo or Detroit (D. Aldridge).

(52) I liked to climb up or down the trees in my childhood (A. Christie).

(53) No one had seen any other man enter or leave the house in Cricklewood (A. Christie).

Крім прикладів, де в альтернативних відношеннях перебувають конститuentи, що належать до одного з полів ФСП локативності, трапляються випадки протиставлення конститuentів обох мікроутворень:

(54) Come back with me to DC. Or you can stay at Quantico for a while (P. Cornwell).

(55) Will the U.S. military stay or go? (I. Le Carre).

КС каузальної альтернативності відображають взаємодію ФСПА і *функціонально-семантичного поля каузальності*, утвореного на основі категоріального значення причинно-наслідкової залежності, переданої за допомогою різних мовних засобів, що становлять план вираження вказаного польового утворення. Найбільш однозначно каузальні відношення актуалізуються в підрядних реченнях причини (56) і прийменникових словосполученнях у функціях обставини причини або ж прийменникового додатка з причинним значенням (57):

(56) Lots of times I don't work because the jobs they offer don't take you any place worth going or because like now I've got to be free until I find myself (Modern English Short Stories).

(57) The boys must have seen his first step downwards, and then, from fun or from spite they had moved his only means of retreat (Modern English Short Stories).

КС цілеспрямованої альтернативності відображають взаємодію ФСПА і *функціонально-семантичного поля цілеспрямованості* — системи мовних засобів відображення ситуацій, що характеризуються наявністю певної установки, прагненням діяча до свідомого досягнення бажаного результату. Альтернативні відношення відбуваються між такими конституентами поля цілеспрямованості, як інфінітивні групи в ролі обставини мети, часто поширені іншим членами речення або підрядними реченнями (58), прийменникові словосполучення, що виражають цільові відношення (59) або вживані в інших синтаксичних функціях, на які накладаються значення мети (60), а також між конституентами, що репрезентують різні структурні типи наведених конструкцій:

(58) He went there either to see her or just to pass her house by (J. Chase).

(59) Does a man work for money or for love of his work? (American Story).

(60) Digestion shuts to keep blood flowing to the extremities instead of to the stomach, preparing the animal for fight or flight (P. Cornwell).

(61) Mrs. Trencher began to call Ethel in the mornings for a talk or to ask her for lunch with us (J. Cheever).

КС умовної альтернативності відображають взаємодію ФСПА і *функціонально-семантичного поля умови*, що проявляється в альтернативних відношеннях між декількома підрядними реченнями умови (62) або однорідними членами в межах одного

підрядного (63), які ілюструють реальні й нереальні періоди умови:

(62) If he took her to dinner or they stole a secret weekend in the country, he spent money like water (I. Le Carre).

(63) It would be easier if Daniel were a pig, a prick, stupid or pompous or even fat; especially fat (M. Atwood).

КС допустової альтернативності відображають взаємодію ФСПА і *функціонально-семантичного поля допустовості*, вираженого в альтернативних відношеннях між декількома підрядними допустовими (64, 65) або однорідними членами в межах одного підрядного (66):

(64) Every time they do something pretty, even if they're not much to look at, or even if they're sort of stupid, you fall half in love with them ... (I. Salinger).

(65) ...no matter how nice a guy he is, or how big an inferiority complex he has they'll say he's conceited (I. Salinger).

(66) Mr. Blüthner always spent a long time thinking, whether he was playing chess or being asked for money (I. Le Carre).

Проаналізовані категоріальні ситуації свідчать про те, що сполучникові одиниці ФСПА здатні взаємодіяти з елементами функціонально-семантичних полів, які не членуються на мікроутворення, з конституентами, що належать до окремого мікрополя в складі певного ФСП, а також із членами різних мікрополів одного макроутворення.

Отже, синтагматична взаємодія ФСПА з іншими польовими утвореннями в зв'язаних категоріальних ситуаціях, актуалізованих у конструкціях із сполучниками альтернативної семантики, відображає закономірні зв'язки між фундаментальними властивостями навколишнього світу, що становлять змістову основу відповідних полів.

1. Теория функциональной грамматики: Сер. книг. / Отв. ред. А.В. Бондарко. — Л.: Наука, 1987–1991.

2. *Геева Т.Ю.* Функционально-семантическое поле состояния в современном английском языке: Дис. ... канд. филол. наук. — Ростов-на-Дону, 1990.
3. *Камьшина Л.И.* Функционально-семантическое поле каузальности в современном английском языке: Дис. ... канд. филол. наук. — Ростов-на-Дону, 1992.
4. *Николаева А.В.* Функционально-семантическое поле компаративности в современном английском языке: Дис. ... канд. филол. наук. — Ростов-на-Дону, 2002.
5. *Склярлова Н.Г.* Функционально-семантическое поле альтернативности в современном английском языке: Дис. ... канд. филол. наук. — Ростов-на-Дону, 2001.
6. *Старикова Ю.Н.* Функционально-семантическое поле темпоральности в современном английском языке: Дис. ... канд. филол. наук. — Ростов-на-Дону, 1992.
7. *Сычева Е.А.* Функционально-семантическое поле целенаправленности в современном английском языке: Дис. ... канд. филол. наук. — Ростов-на-Дону, 2007.
8. *Тропинова И.В.* Функционально-семантическое поле посессивности в современном английском языке: Дис. ... канд. филол. наук. — К., 1988.
9. *Черкас И.А.* Функционально-семантическое поле залоговости в современном английском языке: Дис. ... канд. филол. наук. — Ростов-на-Дону, 1992.
10. *Черникова Ю.Н.* Функционально-семантическое поле определенности-неопределенности в современном английском языке: Дис. ... канд. филол. наук. — Ростов-на-Дону, 1993.
11. *Беляева Е.И.* Функционально-семантические поля модальности в английском и русском языках. — Воронеж: Изд-во Воронежск. ун-та, 1985.
12. *Бескровная В.В.* Функционально-семантическое поле локативности в современном английском языке в сопоставлении с русским языком: Дис. ... канд. филол. наук. — Ростов-на-Дону, 2005.
13. *Симонова К.Н.* Функционально-семантическое поле количественности в современном английском языке в сопоставлении с русским языком: Дис. ... канд. филол. наук. — Ростов-на-Дону, 2003.

14. *Бондарко А.В.* Понятие «семантическая категория», «функционально-семантическое поле» и «категориальная ситуация» в аспекте сопоставительных исследований // Методы сопоставительного изучения языков. — М.: Наука, 1988. — С. 12–19.
15. *Бондарко А.В.* Категориальные ситуации // Вопросы языкознания. — 1983. — № 2. — С. 20–32.

Н. Склярлова

ВЗАЄМОДІЯ ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ АЛЬТЕРНАТИВНОСТІ З ІНШИМИ ПОЛЬОВИМИ УТВОРЕННЯМИ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)

Резюме

У статті на матеріалі сучасної англійської мови сформульовано лаконічну характеристику функціонально-семантичного поля альтернативності і досліджено його взаємодію з іншими польовими утвореннями. Доведено, що ця синтагматична взаємодія в зв'язаних категоріальних ситуаціях відображає закономірні зв'язки між фундаментальними властивостями навколишнього світу, що становлять змістову основу відповідних полів.

Ключові слова: категоріальні ситуації, альтернативна семантика, синтагматична взаємодія.

N. Sklyarova

INTERACTION OF FUNCTIONAL AND SEMANTIC FIELD OF ALTERNATIVENESS WITH THE OTHER FIELD FORMATIONS (BASED ON ENGLISH LANGUAGE MATERIAL)

Summary

The article presents laconic description of functional and semantic field of alternativeness, study of its interaction with the other field formations based on the modern English language material. The syntagmatic interaction in the linked categorical situations is proved to reflect natural relations between fundamental properties of surrounding world that make meaningful basis of the appropriate fields.

Keywords: categorical situations, alternative semantics, syntagmatic interaction.